„ЗАСТАВА“ излази четир пута у недељи и то: уторником средом петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „

За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 г. на четврт године 30 гроша чарш

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 нов. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жигсе плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руж

БРОЈ 151. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 19. НОВЕМБРА (1. ДЕЦЕМБРА) 1875. ГОДИНА X.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Ст. Градишка 18 нов. Усташи у петак разбише код Векупа Турке, четворицу убише, више ранише, наши здраво задобише 9 коња, 8 волова, двоја кола пуна хране. Очекују се већи сукоби.

„РЕВИЗИЈА УГАРСКОГ ПОРАВНАЊА.“

Опасности као црни гавранови облећу мађарско господство у овој држави. После аустро-угарског поравнања одпочела се знаменита мађарска ера, која се сад већ клони западу своме. У унутарњој политици одстранили су Мађари оне народе од себе, који су им могли трајни савезници бити. У државној управи својој занели су се толико, да су финансијске кризе изазвале државну кризу, која још никако није претурена поред све фузије деаковске странке са Тисином левицом и поред свију реформаторски хидеја, што их Тиса спрема. У спољној политици сам дуалистички сустав везао је ову државу на неку опредељену „маршруту“. На балканском полуотоку диже „раја“ главу своју против турском пашовању и ту се услед тога очекују големе промене, што ће од утицаја да буду и по ову подунавску монархију. Према тим догађајима незна ова дуалистична држава да се нађе, јер ма како испале те промене, по данашњу Аустро-Угарску нема берићета. Још би јој најугодније било, кад би се одржале ствари на балканском полуотоку онако, какве су, али то је баш оно, што не може више ни на који начин да буде, и ту је кубура и жалост овој држави.

Уза све те неприлике по Мађаре, почиње баш сад да подиже главу своју она странка у држави, која је вазда била противна великој мађарској државности. То је тако звана велико-аустријска странка са клерикално-централистичким становиштем и са неком пријазношћу према аустриским Славенима. То је она странка, која је мађарској државности најопаснија била, која полази са „хисторичко-државног гледишта.“

С тог становишта издао је Хелферт ово дана броширу под насловом: „ревизија угарског поравнања.“ Та ће брошира по свој прилици изазвати страсну грају у Мађарској. Вредно је с тога а и иначе, да се и ми на њу осврнемо.

У брошири се каже, да су се спојиле круне Угарске и Чешке год. 1526 у кући хабсбуршкој под једнаким условима; ту није засебни положај уговорен за Угарску. При уговарању о прагматичној санкцији Мађари су сами захтевали јединство монархије и хтели су да буду заступљени у државном савету монарха. Једини засебан положај, што су Мађари тражили, био је да буде уставна владавинска форма у њиховој земљи, а да не буде апсолутна владавина, као у насљедним земљама. Кад је дакле уведена уставна владавина, онда је одпао и узрок државноправном дуализму. Брошира се по том упушта у доказивање, да угарски закони од 1848 год. немају правне ваљаности. Заплети, што су се изродили услед тог од 1848 године овамо нису престали по брошири ни са годином 1867; јер машта за мађарском величином, која је у революцији свој вршак достигла, још и данас забуњује главе и заплеће духове у Мађарској. Хелферт се љути на мађарске министре, који су пред угарским сабором извињавали, што се вије црно-жута застава на краљевом дворцу у Будиму, па им овако довикује:

„Не, г. грофе Андраши и бароне Венкхајме, црно-златно нити је „приватна“ боја вашег цара и господара, нити је боја династије. Црно-златно су боје оне велесиле, којој ви по срећи вашој припадате четир по столећа, оног силног црног двоглавог орла на златном пољу, којем ви оба господо имате можда да захвалите, што ваше грофовско колено још и данас траје и цвета; којем далеко већи део ваших сународњака има да захвали, што није данас под фанатичним мусломаном подјармљена и оголела раја, која би морала као сроти Херцеговци и Босњаци борити се за људски опстанак; ком напосљедку вмаде ваша земља да захвали, што је са њеним partibus annexis велика и силна и кадра, да данас баци рукавицу осталим насљедним земљама вашег монарха, који су вековима вас ради крв и новац прилагали. То, ви господо и ваши насљедници на почасним министарским столицама, изволите помислити једаред за свагда, па ако би се још једаред усудио какав господин да вас запита, шта има да значи она црно-златна ствар на уређеној каменој гомили, која се зове будимски краљевски дворац, то будите добри, да му разложите оне одношаје и да му кажете, да никад не обезчашћује захвално сећање на добивеним благодетима, ал' да неблагодарност посрамљује у свим околностима;“

Садашњост је за Мађаре исто као оно доба пре 150 година, само у другим облицима.

„Истина, ви господо, срећно сте се ослободили, турске беде. Ничег више нема с те стране Мађар да се боји и скрштеним рукама може гледати, како се сирота раја бије за своје право, за окриље од отимачине и харача, за живот који би у полу био сношљив. Ал вама господо Мађари, зар неби много већа опасност загрозила, кад би вас постигла несрећа, да видите испуњену вашу жељу за самосталношћу и независношћу? Кад би се данас Аустрија распала ви би били сутра пљен народима. Ваш би народ био изложен изумирању и с године у годину мањи број ваше деце живовао би по цигански један живот међ народима другог језика, док не би од тих сасвим истрошен и изцрпљен био. Ви нас далеко више требате него ми вас. Ми вас потребујемо због велесилног положаја наше заједничке државе, ал ви нас потребујете ради вашег простог опстанка!“

После тих умилних речи, што их просу Хелферт Мађарима у очи, развија он даље у својој брошири идеје о ревизији поравнања. Пре свега мора пасти домобранска војска, дакле министар угарског домобранства, државни дуг мора опет заједничким постати, даље „нераздвојно јединство царине и трговине,“ јединство царске поморске силе, титула „Аустро-Угарска“ мора се укинути и на место тога има се успоставити наслов „царевина Аустрија“, заједнички послови имају се обављати у сталном државном већу, који ће се састојати из опробаних владиних људи из свију крајева државе на место установе делегација, која се са свих страна оспорава.

Како мисли Хелферт извести ту своју ревизију угарског поравнања, то неспомиње. Једино је, што живо опомиње пасивну феудалну опозицију чешку, да заузме једном своја места у државном већу. То би се могло узети, као наговештавање оног начина, којим мисли, да ће ићи ревизија поравнања.

Што се спољне политике Аустро-Угарске тиче, ту осуђује по све горња брошира, јер је сепаратистично мађарска. Аустријска државна политика захтевала би живо, да се област између Уна-Саве и далматинске границе заузме, ал' овака Аустро-Угарска није кадра ништа започети.

Тако Хелферт, коме за леђи стоји странка велико-аустријска. Није нужно, да ми обележавамо наше становиште овог пута према том појаву. Зна се наша борба за уставну слободу у Угарској и за дуални федерализам у овој подунавској царевини. С те стране обележено је наше становиште. Али једно имамо овде да приметимо. Мађари су својом унутарњом и спољном политиком допринели, да данас може искршавати мисао о такој ревизији угарског поравнања, која би скучавала мађарску државност и ширила пута централизацији државној, и то, да се може сматрати као савремена и сасма политична мисао.

То је нова мазда за политичне погрешке, што су их Мађари до сада починили. Наше су силе слабе биле, да одвратимо мађарске државнике са путова, којима су они пошли. Ми смо за наше добре речи награђивани државним прогонством, за умишљаје наше и слободу праведну отварали су нам мађарски тавничари тавнице. Хоће ли чудо бити, ако ми сад скрстимо руке, кад буде дошао земан, да се Немци с Мађарима разрачунавају?

Наша су искуства о мађарској уставности и слободи горка била, наша равнодушност према тој слободи биће политички оправдана. —ђ—

ПИСМО РЕДАКТОРУ „РУСКОГ МИРА.“

Ми смо у овоме листу саопштили писмо Руса Иловајског митрополиту српском у Београду.

„Руски Мир“ штампао је то писмо и недавно Д. Иловајски писао је услед тога што је његово писмо изашло у поменутом листу друго редактору истога листа. Садржај тога писма заостао је нешто иза догађаја, али ипак има толико вредности, да му уступамо места у овоме листу. Писмо то гласи у главноме: Ви сте били добри штампати моје писмо српском митрополиту Михаилу — писмо, у коме сам изрекао неке своје мисли поводом догађаја, што се недавно збише у српској земљи. Колико је мени познато од свију листова у Петрограду, ваш лист је најбоље показао руско-славенску симпатију према догађајима на истоку.

С тога се и ја обраћам Вама, да развијем даље оно, што је речено у поменутом писму. Ја сам рекао, да изображена руска публика и већи део листова јако осећају беде наших саплеменика, које дави варварски јарам. Јест, на жалост није ова наша штампа била једне мисли у том случају. Шта да радимо? Нема жита без кукоља. И код нас се нашло турско-филских органа. Нашли се органи, који су почели приписивати озбиљан значај турској Иради и са задовољством говоре о свему што би парлизавало снагу српског устанка. Мало за тим узели су исти политичари на себе тон општих добротвора, те међу осталим говорише, да су Срби изабрали незгодно време за устанак и непрестано говоре о некој висини, на којој се умела одржати српска влада у критичком часу.

О тој мнимој висини ја желим рећи неколико речи. Сада листови непрестано говоре, да ако се подужи устанак до зиме, да се могу изменути опстојатељства у корист Славена. Говоре, Србија ће се међу тим прибрати, спремити се за рат и приволети на своју страну већи део европске дипломације; али заборављају, да Турци и други злотвори славенски (којима нема броја), успеће такође да се приберу и приготове така средства, којима би угушили сваки покушај у корист несрећних сународника. А оно патријотско одушевлење, које је овладало свим српским народом? То одушевлење је сила; оно не само да неби изједначивало неједнакост у броју, него би прибавило велико надмоћије над Турцима. Но та је сила парализована и на уништењу исте трудила се и сама српска влада.

Да је она, место што, се игра дипломације уздајући се у Бога и свој народ, притекла браћи својој у помоћ, то би извојевала себи уважење и симпатије и тамо, де тога до сада не беше. И данас би Европа дошла да умири стране што ратују и признала би свршен чин, то јест ослобођење неког дела српских земаља, ма ова остала за време и у вазалној зависности од султана.

Сама несрећа у војни не би грозила прноашћу српској кнежевини. Турски јарам и турска необузданост одржавају се само уздањем у помоћ европских држава. Срби треба да томе ставе на супрот уверење, да Европа ни у ком случају не би допустила, да се униште њихове кнежевине.

Европска конштелација доста је добра била по Србију. Француска је парализована, Енглеска без коалиције обично не одважује се на оружано уплетање, и она је у последње време равнодушна према судби Турске. Европски мир свакојако не би нарушен био. Иначе шта може значити савез трију северних држава? Ако би Аустро-Угарска наумила да пошље своју војску у помоћ Турцима, доста би била проста неутралност Немачке у друштау с Русијом, да задржи Аустрију, да се неумеша. Ја не мислим, да би се она одважила на ово последње и кад се обазре и на то, да би се лако у том случају у самој њеној земљи могао покрет дићи.

Но ако би и Немачка пристала уз Аустрију, онда се може узети, да њихов савез с нама иде само на то, да експлоатишу Русију и да је задрже од сваког зближења с њеним саплеменицима и природним савезницима. Ми једнако желимо држати, да су прошла код нас времена Метернихаи Шварценберга.

Ја сам рекао, да су Срби дужни држати се династије Обреновићеве и недати места династичким странкама, којих кад има, недаду се избећи унутрашње смутње, а по томе и спољашња слабост. Но дом Обреновића није тако стар и утврђен, да би представници његови могли бити без бриге о том одношају. А утврдити га могу патриотском радњом и готовошћу жртвовати све своје за благо свога народа и његова ослобођења. Јавни удар као онај Наполеона III. може се на жалост увенчати таком срећом каква је овога постигла. Исто тако и свако пировање, па и брачно, у оно доба, када се лиеј крв српска не бива баш најпријатније народу. Речени политичари, који говоре о висини положаја, сравњивали су ролу српске кнежевине с ролом Пијемонта и показују на Кавура, који је *умео чекати*. Јест, кавур је умео чекати, али он је још боље умео радити, кад је била ора томе. Пасљедници његови држали су се исте системе. Они нису пропустили догађаје у год. 1870. и 1871. и нису се ограничили на ролу гледача, а Славени су за све то доба стајали скрштених руку.

Ако они буду чекали на званично решење од Европе, то они никада неће бити слободни. Особити догађаји требају и ванредних људи. У наше доба збивају се догађаји тако, да не можемо увек рећи; aprés nous le deluge. (После нас потоп.) Задржавање на силу патриотског покрета доноси своје плодове: место општег одушевлења, долази немарност. У осталом у Србији, као што се зна, изникле су социјалне теорије, у које је увучен и неки део наше младежи. Општи патриотски покрет и борба са страним народним непријатељем могли би очистити и освежити атмосферу и укрепити државни поредак. А овако та се атмосфера пуни све више мијазмима.

Дао би Бог, да се наше слутње не збуду, но да се нађу људи и прилике, који би предупредили грожњу. Ми смо сасвим уверени, да а пре а после Славени ће збацити са себе јарам, али држећи се тога неможемо бити равнодушни према оном што се сада догађа, јер ако би наше колено према томе равнодушно било, онда би се јамачно могло посумњати у будућност славенских народа.“

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

И данашње је обележје у Херцеговини спрема за одсудан бој.

О устанку у Босни поред прибележавања ситних четашких сукоба имамо да додамо, да се једнако чете нарочито на сувој међи прикупљају. Према Книну ту је душа данашњем устанку у Босни те с тога по „Народноме листу“ саопштавамо догађаје на ономе крају. Истоме листу пишу:

Стрмица код Книна 14. новембра. — Чудно је, навластито од неког времена, понашање ц. к. власти на овој страни према једнокрвној нашој браћи усташима у суседној Босни. То понашање не само да шкоди најсветијој борби, као што је ова за ослобођење испод дивјаштва турског, већ батали сваки углед, сваку суђут што се према Аустрији подиваше, у нади да ће и она по својој дужности помоћи ослобођењу ових јадних европских робова Чујте и ову! У Стрмици код куће родољуба книнског Саблића, пролазили ове недеље 4 усташа оборужана дакако, али међом турском. Жандари аустријски у Стрмици зову их пријатељски, да ће им нешто казати. Усташи не сумњајући да су ц. кр. жандари аустријски постали слуге турске, пређу на границу нашу с међе турске. Кад ти усташе кр. жандарима дођу, ови ни пет ни шест одузму из оружије и свезаше их. Поведоше их пак у Книн, не знамо још шта се од ти јадни усташа догодило. То знамо само да овако поступање понижује углед ц. кр. власти, и огорчује до здвојности наш народ с оне стране међе. Нека види виша власт, да ли се овако бране државне користи. Даље ово:

Из Херцеговине, 7. новембра. — Север-паша пуномоћник цара Абдул-Азиса у ствари устанка, издао је талимат ког ви саобштисте 6 октобра. У талимату се нарочито забрањује узимање комора на службу војничку, и у § 10 се каже: војничке или грађанске ствари и товари, који се буду добављали из иноземства, или из унутрашњости, од селе неће се тражити на коморе, т. ј. неће се коњи изискивати; ако би пак когод добровољно своје коње дао на послугу, онда ће се истом кирицији у напред платити. Од овизих коња, ако има когод право што тражити, извидивши ствар сваки ће своје наплатити. „Тај завршени талимат у великој је био вриједности за мало дана, тако да од 6 до 27 истог октобра, нико не потражи у Херцеговини једнога коња! Али 27. растурише по свима селима заповјест, да се на брзу руку сакупљају коњи, и ниједног мање да не буде од 3000. Сад жалосна раја шта да ради? Коња толико нема јер оно мноштво што их је имала јурве је пропало служећи гаду турскому, у многе пак исте бинбаше и јузбаше распродадоше. Ипак турски скот мори рају, да даде коње и на муке је мање! Ето шта вреде талимати!

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Пре две године — пишу из Цариграда „Дајче Цајтунгу“ по комо смо и ми кратку нотицу у једном броју донели, а сада то ради важности опширније узимамо — о новчаној неприлици Турској порта је код једне американске фабрике наручила 60.0000 пушака по системи Мартини-Хенријевој и погодила комад по 3 фнт. 2 шл. Кредит од 620.000 фнт. био је отворен за исплату првих 200.000 пушака, које су се имале предавати све по 50.000 комада. Досада је примљено 150.000 комада, и порта је извештена, да 50.000 пушака што још заостаје од прве трећине стоје готове да се предаду, али банкери фабриканата да су на исте ударили запт, што кредит за првих 50.000 пушака друге трећине није још отворен. Митхад-паша који је за време боловања великога везира одправљао послове председништва министарског савета, позове себи неколицину банкера из Галате и замоли их да тражени кредит отворе. Банкери, који још једнако чекају да им се врати до 5 милијона ливара што су напред дали за исплату разних купона ове године, зачудили су се том искању, које су, као што се поуздано чује, и одбили. Велики везир и њихови саветници дођоше због тога у велику неприлику. Они се надаху да ће Јануарске купоне моћи да одкупе, ако не би било других плаћања и ако се плате чиновницима не би издавале. Што се тиче ових последњих, то се поуздано чује, да на пр. чиновници у министарству спољашњих послова за осам месеци ни су добили никакве плате. С друге опет стране уверавају да има већ 42 месеца како се војсци неиздаје плата.

„Н. Фр. Преса“ у једном допису из Цариграда од 7. ов. мес. јавља ово: Рашид-паша приспеће амо прекосутра. На порти чекају да он дође па да приступе к обнародовању оних административних преображаја, којих је програм већ зготовљен. Нови министар спољашњих послова на основу онога што је могао приметити у Бечу имаће још где што том програму да придода. По ономе што се о садржини тих преображаја чује, земље добила би неки вид народнога заступништва, и то у лицу оних посланика, које би свака областимала послати у Цариград да саставе перманенти савет, чија саветовања порта би примала шго се тиче њених наређења. Али поуздано се још ништа не може казати, јер велики везир држи у тајности његове планове и идеје. Кабули-паша данас је одпутовао у Петоград. Ђенерал Игњатијев јуче је у част његову дао објед. Садик-паша спрема се такође да се крене у Париз.

Под насловом „нови школски закон у Срему“ пишу „Обзору“ из Вуковара, 4. нов.: Нови школски закон неможе у Срему поднипошто милости наћи! Против њему устале су на одпор све конфесијонално-мешовите и чисте *„православно-српске“* обћине.

Колико је досад успех проведбе школскога закона у Срему познат, ниједна „православна“ обћина, и где су у мешовитим обћинама „православни“ у већини, није се изјавила за обћу пучку школу; — дапаче и у самом граду Вуковару, где „српско православно“ житељство знатну мањину сачињава те су само по *индоленцији осталих вероисповести* у обћинском заступству у већини — спремају се православни на одпор и то на најжешћи одпор против изведењу школскога закона! Борба ће бити жестока, почем се и сљедбеници осталих вероисповести из свога дремежа буде, те нису вољни, да мањина у Вуковару против школском закону опире се и то — на уштрб обћинске благајне!

У свим обћинама „где су *православни у већини*“ закључено је увести *верозаконску школу* — која би се издржавати имала из — *обћинске благајне* и исто тако и у Вуковару захтевају „православни“ за уздржавање верозаконске школе субвенцију из обћинске благајне у износу од годишњи 1500 ф.

Шта више и у местима, где су „православни“ у мањини, као н. пр. у Товарнику закључено је за „православне“ увести верозаконску школу — коју би издржавала благајна обћине Товарник!

Ми се чудимо господи православној, да они трошкове свога одпора и својих да се благо изразимо хира проти школском закону усупрот законским установама желе подмиривати из обћинских благајна!

Како би нам сад добро дошло, да је у Срему жупаном — г. Кушевић! Он, који у свему влади — препоручује штедњу — сигурно би и своје бираче на штедњу упућивао — те им отворено казао, да је наступио систем штедљивости, те као год што није право било, да је негда г. Кушевић на трошак обћински благајна и жупанијских закада барона Рауша самому г. Јанчоу 400 ф. из жуп. благајне платити дао — да се пристојно за инсталацију екипира, и свакому жуп. чиновнику, који је инсталацији присуствовао, 150 фр. из жуп. благајне дозначио, — тако да ни сад неби право било, да излишне православне прикосе — обћинске благајне плаћају!

Јер ако кто, сигурно вуковарски заступник г. Кушевић има право о штедљивости говорити, он бо је за жупановања свога — *бар себи — довољно пристедио*!

Но сад настаје питање, може ли, а сміје ли влада допустити, да се такови прикоси терају — и то на уштрб обчинских благајна? Ми мислимо, да се такова шта несмије допустити, те очекујемо свакако, да се из *прорачуна обћинских плаће вјерозаконских учитеља као и трошкови уздржавања вјерозаконских учиона — брисати*, као и да се неће обћинам мјешовитим *допуштати*, да смију из обћинских благајна — вјерозаконским учионам подпоре давати.

Обћине су довољно обтерећене, чему да влада допушта, да се без узрока и — без икакве племените сврхе — обћине још већма обтерећују?

Школски закон дозвољава, да се *обстојеће обће школе „могу“* установити вјерозаконске учионе — ал тад такови установитељи — свој „privat Vergnügen“ — плаћају из властита џепа!

Ту ће нам сигурно и „Застава“, која се толи радује *сложному одпору српства* проти школскому закону право дати! Прикосе извађати о — туђем трошку — неима смисла, и ми половица неправославнога пучанства свима неможемо у то гриволити. Неможемо плаћати ни државнога пореза, а камоли да трошимо на луксуз двоструких вјерских школа.

(Дакле је заузимање нашег народа за своје конфесијоналне школе „Обзору“ прост прикос и „Privatvergnügen“? Ми ствар озбиљније схваћамо, а остављамо меродавницима у Загребу, да продуже прикосити једном народу као што је српски, кад у томе налазе свој „Vergnügen“; — шат их посљедице и време другом послу науче. — У.)

ДОПИСИ.

Т. С В.) Беч 26 нов. (*Политична ситуација. Нова струја.*) У последњем сам допису свом нагласио, да се овде разносе гласови о некаквој аустријској интервенцији, која би наступила или на пролеће или пак сада, но само у оном случају када би турска војска у Херцеговини коначно подлегла јуначкој сили херцеговачких усталаца. Гласови о таковој интервенцији се множе и извеснију форму добијају; то се питање шта више сада већ и у вишим и озбиљнијим круговима претреса, те се неможе рећи да су то просто новинарске бесмислице. Не ћу се данас упуштати у испитивање разних ових гласова, нити ћу из њих какве комбинације изводити, него ћу просто да Вам саопштим све гласове, који се овде о тој ствари проносе а нарочито оне, који нам долазе са бар колико толико поуздане стране.

Извесно је, да је овде завладала бар неким извесним круговима стара идеја интервинисања, коју је од пре чак и лондонска „Тајмса“ у једном уводном чланку свом претресла.

Наравно да идеја интервенције, или ако хоћемо „анексије нити годи овдашњим Немцима, нити — а у неком погледу и мање још — Мађарима.

То се треба из вида изгубити, да је таковзвана „патриотска“ или ако хоћемо „милитарна“ партаја, која је сада доста снажна и која са доста угледним сретствима располаже, намерна да државној политици аустријској како с поља тако и изнутра други ток даде. Хелфертова брошура, разни новински гласови, малодушност садање цислитовске владе, оружање војске, путовање надвојводе Албрехта у Петроград и још друге неке ствари, могу као неке ствари, могу као неки знаци служити, који нам наговешћују велику неку промену, како с поља тако из нутра. Држи се да је алексија Босне и Херцеговине толико већ „колико свршен чин. У исто доба се мисли да ће помоћу спољашње политике и унутрашња се променити, и да ће се коначно измирене са Чесима по што по то получити моћи. Ревизија „нагодбе“ и онако предстоји, а да би се ревизија у корист заједничкој монархији учинити могла, треба — тако се бар говори — и спољашњу политику тако удесити, да на унутрашњу политику може и да *мора* упливисати.

Говори се о свачему, а нарочито о томе, да ако Андрашија не усхте пристати на све ове сахћеве а нарочито на интервенцију или „анексију“ да ће га други неки у Аустрији чувени ствари државник заменити. Такова је личност у првом реду *Шмерлинг*, који он собом донео програм и за унутрашњу политику. Наравно да би се, што се унутрашње политике тиче Шмерлинг од старих својих централистичких тежња одрекао и да би пре свега на томе порадио, да се „мађарске претензије“ паралишу аустријско-чешком „погодбом.“ У овом би случају и опет Хохенварт, или ако не испрва овај, оно бар Келерсперг, главну улогу играо. Што се пак Херцеговине и Босне тиче, то су неки у стању чак и о организацији „ових крунована“ и т. д. говорити, но нисмо ради, да се у оне ствари даље упуштамо, пошто већ спадају у категорију комбинација и безамислила.

Ово је сада струја, која је овладала у извесним овдашним круговима. Чује се и много друго шта, но о томе други пут више.

Наравно, да се овде рачуна без неких фактора која су, особито у спољашњој политици, меродавни; фактори, преко којих се неда тако лако прећи на ствар и који ће можда све ове „лепе планове“ овдашњих „патриота“ осујетити.

А ти су фактори *Берлин* и *Петроград*.

Даљ 13. новембра. Што је било далеко, дошло је близу. За чега се говорило биће — некад, постало је — сад. Још од онога доба када је нови хрв. школски закон Њег. Величанством потврђен, стрепило се свуда у Српству од онога дана у коме ће се овај закон почети извађати. Ти дани наступише. Жупанијски изасланици пођоше од места до места да тај закон у живот приводе. Какав пак тај закон смер имаде видиће се из сљедећега: 11. о. м. дође у овдашњу српску школу новоименовани жупанијски школски надзорник, који таки — видевши да се школски дневник по наредбама вис. школског савета води — забрани га у будуће ћирилицом водити, велећи да ће га собом понети ако те затече, кад други пут дође, земаљском владом издане тисканице за дневнике школске. Даље кад му г. учитељ С. Д. приметети да нов хрват. школ. закон потискује и вређа српски дух и народност српску, рече тај г. надзорник: *макав српски дух? каква српска народност?* то је све једно и исто, *што је српско, то је хрватско, а не српско!*“ Ово сам навео, да јасно покажем што се са Србима са овим законом хоће.

Сад пак да пређем на само извађање тога закона у нашем месту, које се данас под председништвом великог жупана, обавити имало, али се обавило није с тога, што је срп. црк. општина закључила остати при дојакошњем уређењу своје школе, и притећи са представком хрв. сабору с молбом, да овај донесе измену тога закона, по којој би наша школска аутономија нетакнута остати имала. Римокатолици се пак такође изјавише, да желе и њиновој школи дојакошњи вероисповедни значај оставити, те тако бар за сада одбисмо од нас „опћу *пучку* школу.“

Вредно је споменути како се наши Срби чланови како црквене тако и политичне општине против комуналне школе боришe, осебито пак свештеник г. Павао Михајловић и местни шк. управитељ г. Ј. Миланковић, као и г. Милан Миланковић, врли председник наше срп. црк. општине, који у говору свом — навађајући места из хрв. шк. закона, због којих га Срби равнодушно примити не могу — напоследку од прилике овако рече: „Овим се законом иде на збрисање наше ћирилице, нашег српског имена и народности; зато се ми донде томе закону противити морамо, докле нам је наше српско име мило и драго; ми би се прво морали одрећи Срби бити, и тек онда такав закон усвојити. Зато ако вис. земаљска влада тај закон ма и пошто по то изведе, отуђиће у нама братско чувство према држави, и учиниће између нас и себе два непријатељска табора, те тако би од два братска народа, Срба и Хрвата, могла постати два крвна непријатеља!“

Како одавде врло редко дописи стижу, то вам овом приликом јављам, да се и овде код нас није заборавило ни за пострадалу нејач херцеговачко-босанску, којих се оцеви и браћа, против петстогодишњег угњетача свог подигоше: или славно на бојишту да изгину, или да себи слободу извојују. Скупљено је до сада на 120 ф, а. вр. око чега се највише заузимаху г. М, М. и дичне Српкиње гђице Ј. и А. Н. — Дао би бог, да се у сваком нашем месту овакових родољуба и родољубкиња нађе, који би се надметали у томе, да сваком приликом колико толико прилога скупе, јер сваки ма и најмањи прилог, знатно ће олакшати голему патњу тих страдалника наших.

ЗАПИСНИК.

V. Седница епархијске скупштине православне српске дијецезе у Темишвару 16. октобра држане.

(Наставак.)

Бр. 106. Перовођа Мита Долга чита предлог ђорђа Јанковића у погледу прегледања црквено-општинских рачуна' који гласи: „да се примеру бачке дијецезе одреди један вешт у рачунима члан епархијско-административног одбора, који ће по свима општинама рачуне прегледати, и по потреби ове, ако би какве неуредности било, у ред довести.

Др. Бранко Стефановић предлаже: да се претрес овога, пошто је у свези с предлогом о уређењу епархија заједно с овим предузме у претрес по подне. — Предлог др. Бранка Стефановића прима се.

Бр. 107. Председник позива перовођу, да прочита предлог одбора за дотацију свештенства.

Председник дотацијоног одбора прота Павле Влаховић предлаже, да се предлог одбора тог пошто је пре две године сготовљен и према промењеним околностима не подпун, одбору опет повратити, да га наново у претрес узме и преради

Иса Павловић, подпомажући предлог предговорника, предлаже да се једном новом одбору од 9 чланова предходно претресање предлога о дотацији свештенства и уређењу парохија повери, и да се кандидацијом одбор повове, да за после подне у погледу избора поменутог одбора сходан предлог поднесе. — Прима се предлог протопрезвитера Павла Влаховића са допуном Исе Павловића.

Бр. 108. Известилац кандидацијоног одбора др. Бранко Стефановић јавља, да је кандидацијони одбор према одлуци скупштине под бр. 91. предлог ради попуњења упражњених места одборских чланова при епархијској. како црквеној, тако и школској управи зготовијо, и предлаже да се ови чланови бирају:

ЛИСТАК.

ПРОЦЕС СОНЗОЊЕВ.

У Риму био је недавно врло знаменит процес један под горњим именом. Простор листа није нам допуштао да пратимо тај интересантан процес, но ћемо сада да накрмимо по епилогу једнога бечког листа за исти процес толико колико је нужно да се из целога зна:

„Ово дана је, пише поменути лист, управо година дана, како је Јосиф Лучијани од Михајла Армата, председника четврте изборне колегије у Риму гласно прокламован за депутирца. Де су сада та двојица? На клупи оптуженика пред поротницима осуђени на вечиту робију на галерама због убијства Сонзоњијева. Пре годину дана видесмо славољубива Лучијана де триумфише над својим противником Риспoлном, топећи се од радости, када му пријатељи избор честитаху. Њему још не беше пуних 30 година колико треба да има онај, који хоће посланих да буде и комора после шест дана уништи избор његов и позва на место његово протукандидата му Руспола на сабор. Међутим буде Гарибалди у првој и петој изборној колегији изабран и он се прими последњег избора. Лучијани се и на то место кандидује, јер док се избор сврши и док дође на сабор биће му пуних 30 година.

Рафаело Сонзоњи, беше Лучијанов присни пријатељ и политички друг, али кад му је Луцијани жену обмануо и с њоме доцније побегао постао му је најжешћи противник. Већ при избору у четвртој колегији могао је Сонзоњи Лучијану сметати да је ставио му другог демократа за контра кандидата, да је држао да је то нужно; али он је мислио, да се Луцијани са Русполом, који је из кнежевске куће неће мерити моћи. То заиста неби ни могао, да није Михајило Армати као изборни председник заједно са кандидатом у 30 до 40 изборних листића омануо, не би ни онда Лучијани испао. Кад је овај избор ипак испао, Сонзоњ је као уредник „Капитала“ са свом жестином стао за тим, да поновом избору у петој колегији демократ Еуши из Пергама изабран буде. То је поцепало демократске бираче и конвервативни кандидат Ловати доби при избору већину гласова. Лучијани је врло добро знао од куда је тај ударац те се закуне да ће се непријатељу своме најстрашније осветити. Одмах после избора рекао је Арматију да би нужно било убити Сонзоња. Армати некадањи официр муниципалне гарде римске изјави, ца он својом руком неће Сонзоња да убије, а Лучијани му после неколико дана каже за Лиђа Морења, који се лако занети даје, те заиште да о томе говори са Морелом који се Капоралето зваше, а он обећа да ће платити 4 до 5 хиљада лира, да би, ако би се компромитовали, „ствар у ред довести могли.“

Лучијан скроји план да Арматија и Морела увери, да Гарибалди жели да се Сонзоњи убије. Он је тога ради обојицу одвео Гарибалдију и овај поведе реч о Цицеруачију, којом је приликом „јунак свију револуција рекао: „Римљанин патриота један, не може опростити Аустријанцима и њиховим пријатељима смрт Цицеруачије.“ Те речи употреби Лучијани, да увери Мореливја, да је генерал тим јасно казао, да треба убити Сонзоња, који је био шпион аустријски. Уједно је уверио једног и другог да и депутирци левичари Кајроли, Фабрици и Никотера желе да се Сонзоњи са света смакне. Армати и Морели, видећи како својски Лучијани се у кући Гарибалдијевој влада, вероваше у оно што им је Лучијани у главу набио.

Недељу дана пре него што ће бити убијен Сонзоњи гледао је Лучијани да дође до новаца. Али једва доби од кнеза Балтазара Одешкалки 1000 лира а 2000 му је требало. Лучијани завије у новине једне тих 1000 лира и даде својој матери да их преда Арматији. На новинама беше написано: „Остало добићеш за неколико дана.“

Последњих дана месеца јануара одпутовао је Лучијани из Рима у Турин' Комо и Милано, да не буде за време убијства у Риму. Међутим је тражио Морел у Фарино друга за извршење плана. Али како ни један од њих не имаде смелости за то, то је Фарина 6 фебруара нашао неког дунђерина Пија Фреце, који је читав гигант био и задобио га да он убије Сонзоња, доказујући му; „да Гарибалди и многе високе личности желе да се убије Сонзоњ.“

Ноћу око 8 часова оду Фреца, Морели и Фарина у редакцију „Капитала.“

На путу застане Морели, она друга двојица, заједно оду до куће, где је седио Сонзоњ. На врати узме Фарина са Фреце огртач и овај се попе горе и учини крвно дело. Дан по томе чује Лучијани у Турину, да му је непријатељ убијен, а убица да је затворен.

Јавно мнење одмах је означило Лучијана за моралног убицу. Он је то у Турину дознао и вратио се у Рим, јер је приметио да је полиција талијанска на њега око бацило. Кад је дошао у Рим пријави се одмах генералном прокуратору и квестору, са највећом притворношћу и ладнoћом говорио је о догађају томе како се на њега сумња и ставио се суду на диспозицију. Дан после убијства добио је Армати 1000 лира од матере Лучијанове и дао 600 Морелу а 600 Фарини. Мачем који се нашао у грудима убијенога, упућен је траг на гробара Шкарпетију и овај је казао да је он мач а

1. У епархијску конзисторију:

Мата Предраговић парох кумански, Паја Ивковић парох Варјанички, Никола Бибић парох Меленачки Др. Светозар Димитријевић, Александер ђорђевић одветници из Темишвара и Светозар Дражић парох из Нов. Ст. Ивана, овај последњи за заменика.

2. У епархијско-административни одбор.

Макса Јакшић парох из Тиса Хиђоша, ђорђе Јеврић ђакон из Темишвара и Димитрије Вујић чиновник из Темишвара, за заменике: Макса Недељков из Сирига, и ђође Јанковић из Меленаца и

3. У епархијско-школски одбор:

Јован Новаковић, бележник конзисторије, Глиша Јорговић учитељ из вел. Кикинде, ђура Јеврић ђакон Темишварски, и Бељко Поповић учитељ из Сирига.

Члан скупштине Никола Бибић предлаже, да се у место кандидацијоног одбора предложеног Бељка Поповића за члана епархијско школског одбора бира Мокрински учитељ Милан Чобановић.

Члан скупштине Паја Јовановић предлаже на место Бељка Поповића Јована Жупанског учитеља Арадског. — Скупштина бира по предлогу кондидацијоног одбора за чланове епархиске конзисторије: Миту Предраговића, Павла Ивковића, Николу Бибића, дра. Светозара Димитријевића, Александра ђорђевића, и Светозара Дражића, овог последњег за заменика. за чланове административног одбора: Максу Јакшића, ђорђа Јеврића, Димитрија Вујића, Максу Недељковића, и ђорђа Јанковића, ову последњу двојице пак за заменике.

За чланове епархијско-школског одбора: Јована Новаковића. Глишу Јорговића и ђуру Јеврића. У погледу попуњења четвртог места варђује скупштина, да се избор овај давањем листића, пошто их има више кандидата да предузме.

Бр. 109. На позив Његовог високопреосвештенства, да Скупштина предходно један одбор изабере, који ће с перовођом листиће прегледати и извидити, колико је ко гласова добијо, — бирају се у тај одбор подпредседник скупштине Алесандер Николић, и перовођа Мита Долга.

Бр. 110 одбор за прикупљање листића јавља, да је он свој посао обавио и да је 37 скупштинара гласало, од којих добијо је Милан Чобановић 18. Јован Жупански 15, Светозар Белеслија 3 и Бељко Поповић 1 глас. Председник проглашује за тим Милана Чобановића са већином гласова изабраног члана епархијско-школског одбора.

Како је међутим 1 ½ сахата по подне прошло то Председник затвара седницу и закавује продужење исте за четир сахата по подне.

Бр. 111. Његово високопреосвештенство господин Председник отварајући у 4 сата по подне седницу напомиње, да је према одлуци од пре подне на дневном реду сад специјална дебата о предлогу одбора за уређење епархија.

Перовођа Мита Долга подноси журан предлог да се §. 1. саборског пословника, који је прошла епархиска скупштина за своје деловање усвојила измени овако: „да се у седници исто правовађано расправљати и закључити може, мора у њој присутна бити једна трећина свих скупштинских чланова. — Пошто је овај предлог нужним бројем скупштинара потпомогнут, и скупштина га као пречан сматра, ставља се исти одма на дневни ред; а на питање председниково: дал скупштина прима измену § 1. пословника по предлогу Мите Долге, извајвљује Скупштина устањем да измену ту усваја.

Бр. 112. На позив Његовог високопреосвештенсва господина председника пређе скупштина на претрес о појединим ставкама предлога о уређењу епархија.

Известилац др. Бранко Стефановић чита први чланак одборског предлога, који гласи: „Епархија темишварска има епархијско заступништво, а овоје епархиска скупштина, коју сачињавају дијецезан Епископ свештенички и световни чланови, који по овој уредби по звању или по избору у њој место и гласа имају". — Прима се.

Бр. 113. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак II. одборског предлога, који гласи: „По звању су чланови епархијске скупштине протојереји и епархијски Референти". — Прима се.

Бр. 114. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак III. одборског предлога, који гласи: „Чланове епархијске скупштине бирају световни свештенички и учитељски ред, а то сваки засебно из своје средине." — Прима се.

Бр. 155. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак IV. Одборског предлога, који гласи: „Световни ред бира заступника на епархиску скупштину не посредно или посредно". Непосредно бирају: црквене општине вел. Кикинда и вел Бечкерек." Посредно бирају остале црквене обштине." — Прима се.

Бр. 116. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак V. одборског предлога, који гласи: „Непосредно бирају на 4000 душе једног заступника." — Прима се.

Бр. 117. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак VI. одборског предлога, који гласи: „Посредно бирајуће обштине бирају по саборским изборним срезовима тако, да на 500 душа по једног изборника изберу, коју у изборном месту у саборском изборном реду опредељеном скупљени бирају припадајући број световник заступника за епархијску скупштину." — Прима се. —

Бр. 118. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак VII. одборског предлога, који гласи: „Како заступнике за епархијску скупштину у општинама, које непосредно бирају тако и изборнике у обштинама, које посредно бирају, бирају дотичне црквене скупштине." — Прима се.

Бр. 119. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак VIII. одборског предлога, који гласи: „У изборним срезовима бирају се на 7000. душа по два световна и један свештенички члан епархијске скупштине.

Прве бира скупштина световних изборника засебно, друге изборна скупштина свештеничка засебно.

Члан скупштине Пера Давидовић подноси на овај чланак следећи исправак: и да изволи епархијска скупштина другу алинеју чланка VIII. овако изменути: „како световне тако и свештеничке чланове бирају световни изборници заједно с свештеницама.

„Паја Димић подноси сљедећи исправак: „да се цео VIII. чланак из одборског предлога измене и на место тога одреди нов цензус душа, по коме би имали световни чланови једну, а свештенички другу половину епархијске скупштине сачињавати." — После дуже дебате прима се предлог одбора, а исправци Пере Давидовића и Паје Димића не примају се.

Бр. 120. Известилац др. Бранко Стефановић чланак II. одборског предлога, који гласи:

„Учитељи основних српско-народних школа бирају по протопресвитератима из средине учитеља но из опсега епархије, по једног заступника на епархијску, скупштину," — Прима се.

Бр. 121. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак X. одборског предлога, који гласи: „По томе сачињавају епархијску скупштину Темишварску: дијецезан 1 референта 3 протојереја 4 од учитељства 4 Вел, Кикинда 4 Вел. Бечкерек 2 1) општине темишв. изб. среза 4 2) свештенство темишв. изб. среза 2 3) општине кикиндск. изб. среза 4 4) свештенство кикиндс. изб. среза 2 5) свештенство врањевв. изб. среза 2 6) општине врањев. изб. среза 4 7) свештенство модошко бечк. среза 2 8) општине модошк бечк. среза 4 9) свештенство арадско изб. среза 2 10) општине Арадског изб. среза 2 11) свештенсво В. С. Микл. изб. среза 2 12) општине истог среза 3 — Прима се.

Бр. 122. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XI. одборског предлога, који гласи: У епархијску имају места и подпредседници управних одбора даље фишкал и бележник епархијске управе, но само с саветујућим гласом ако нису већ по звању или по избору чланови скупштине." — Прима се:

Бр. 123. Известилац одбора др. Бранко Стефановић чита чланак XIII. одборског предлога, који гласи: „Дан избора заступника и рок састанка одређује надлежна епархијска административна управа." — Прима се.

Бр. 124, Известилац др, Бранко Стефановић чита чланак XIII. одборског предлога, који гласи: „Заступници епархијске управе бирају се на 6 година."

„Мандат на међувремена упражњена места престаје у једно исто време као и мандат првобитно изабраних."

Петар Ивковић подноси на овај чланак сљедећи исправак: „да се после свршетка прве алинеје одборског предлога дода као друга алинеја ово: сваке треће године иступа их једна половина прву половину иступајући определује коцка, последња сама по себи иступа." — После дуже дебате прима се предлог по редакцији, исправак Петра Ивковића не прима се.

Бр. 125. Известилац одбора др. Бранко Стефановић чита чланак XIV. одборског предлога, који гласи: „Епархијска скупштина пресуђује правоваљаности избора епархијских заступника." — Прима се.

Бр. 126. Известилац одбора др. Бранко Стефановић чита чланак XV. одборског предлога, који гласи: „Заступници епархијски имају за време свога деловања накнаду путних трошкова по начину који епархијска скупштина установи."

Петар Ивковић подноси овај исправак речи: „За време свога деловања" у овом чланку да изостану. — Прима се предлог Петра Ивковића.

Бр. 127. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XVI. одборског предлога, који гласи: „Епархијска скупштина састаје се редовно сваке године у октобру, а по потреби и ванредно."

Потребу ванредног састанка одређује или сама скупштина, или саборски одбор, или епархијско административни одбор, или дијецезан, као председник епархијске скупштине.

Седнице скупштинске завршује се редовно за три дана.

Кузман Станић подноси овај исправак: „иза речe сваке године да се дода „прве половине септембра," а речи: „у октобру" да изостану." — Прима се предлог одборски с изправком Кузмана Станића.

Бр. 128. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XVII. одборског предлога, који гласи: „Епархијска скупштина одређује свогј пословник ио увек за идућу скупштину." — Прима се.

Бр. 129. Известилац др. Бранке Стефановић чита чланак XVIII. одбор. предлола, који гласи: „Епархијска скупштина проглашује се за састављену чим се надполовична већина свих избраних скупштинара оверови и часници одбора."

„Да епархијска скупштина може одлуке доносити, мора бити присутна надполовична већина оверовљених епархијских заступника, а одлуке доноси надполовична већина присутних." — Прима се.

Бр. 130. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XIX. одборског предлога, који гласи: „место је скупштине седиште дијецеана." — Прима се.

Бр. 131. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XX. одборског предлога, који гласи: „Седнице скупштине јавне су." — Прима се,

Бр. 132. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XXI. одборског предлога, који гласи: „Скупштина има председника, подпредседника и перовођу." Председник је скупштини дијецезан, а подпредседник, кога скупштина на време свога постојања наполовичном већином гласова изабере, и који председника у одсуству или препреци заступа."

Перовођа је скупштини перовођа епархијске управе а по потреба може скупштина још потребни број перовођа за сваки поједини састанак изабрати. — Прима се.

Бр. 133. Известилац др. Бранко Стефановић чита чланак XXII. одборског предлога, који гласи: „Делокруг је скупштини да избором постави одсеке за црквену и школску управу, референте, фишкала и бележника епархијске управе."

„Осим тога ће епархиска скупштина припремити за српски народни црквени сабор нужне предлоге о уређењу парохија, протопресвитерата, о устројству црквени обштина, о дотацији свештенства, монастирског братства и протопресвитера, о уређењу основних школа, и подизању потребних наставних завода, о управи епархиски фондова и добара."

„Она ће прикупити и својим мњењем пропратити сабору разноврсне жалбе и тегобе и из епархије, које се на цркву, школу и особно црквено школско односе; она ће контролисати рад органа црквене и школске управе, тога ради извештаваће се и о њином раду и поднеће о томе сабору извештај са својим мњењем. Она ће уз одобрење саборског одбора установити предрачун за епархиске потребе и прегледати на овај односне рачуне.

Паја Димић подноси следећи исправак: да се после свршетка прве алинеје дода референти, фишкал и бележник бирају се стално, и могу се службе своје због приступа или дисциплинарним поступком, или на основу пресуде кривичног суда отпустити."

Мита Долга подноси сљедећи исправак.

а) после речи „референте" у другој алинеји да се ова дода: „изузимајући епархиско-школског референта, кога у смислу § 20. устројства српског народно-црквеног сабора, потврђено је највишом краљевском уредбом од 14. маја 1875. српски народно-црквени сабор бира" и т. д.

б.) После свршетка прве алинеје да се ово дода: „избори фишкала, референта и бележника предузимају се надполовичном већином гласова и давањем гласаћих листова". — После дуже дебате прима се предлог одбора за исправцима Паје Димића и другим делом исправка Мите Долге. Исправак Мите Долге, да се у првој алинеји после рочи: „референите" дода „изузимајући" и т. д. ие не прима се.

НОВИ САД. Када смо са првом страном готови стигли су нам новији листови од којих бечки Таглат доноси овај знаменити извештај о реформама, с којима мисле задовољити усташе. Те су реформе ово: 1. Сва племена око Прне горе, добивају исте оне привилегије, које су добили после Вукаловићевог устанка. По томе бирају племена себи старешине, исто тако бирају племена сама себи суђаје; Турска се неће плећати ни у администрацију ни у суђење; старешине ће добивати од владе неку плату; сав порез опрашта се племенима за 15. година. Херцеговина ће се оделити од Босне. Свака од ових добија губернатора и подгубернатора. Први може хришћан а други мора бити један између хришћанских великаша. Уз сваког губернатора има сабор провинцијални и савет. Заступници се бирају према броју и вери становништва. Општине ће саме уређивати своје црквене и школске ствари. Порта себи у томе задржава само право надзора. Политичне општине добивају потпуну самоуправу. Само полицију задржава држава себи. Порез разрезују општинске управе. Сваки главар у породици добива земље. Поданство престаје „за навек" само ће се имати земља од спахије одкупити а одкуп се има у више година исплатити. — „Код Наполеон" има се увести. Меџлис је помешан, апелација биће у Сарајеву а касација у Цариграду. Десетак се укида и увађа порез на земљу по модерним принципима. Оба земаљска језика званична су. Кулук и данак у натури се такође укида.

НОВИ САД. — У прошли четвртак, 13. о. м. била је *„беседа с игранком"* у овдашњој српској позоришној дворани, као што је у листу овом јављено.

На беседи је отпевало српско певачко друштво, које се склопило родољубивим посредовањем г. Корнеда Јовановића — песме ове: *„Победку песму"* од Отона. „Ружу" Дав. Јенка и на завршетку *„У бој"* од Ив. Зајца. Дружина је ова тако складно те песме певала, да је на захтев публике сваку редом поновити морала. Иза речене прве песме декламовала је гђца *Стаза Кандемордина „Вилу"* Змај-Јов. Јовановића тако дивно, да је бурним пљескањем изазвана деклвмовала још и *„Српкињу"* Свет. Лазаревића. Пред последњом песмом говорио је професор г. *А. Сандић „Голготу и васкрс,"* најновији листак историје српске. Слушаоци су говорнику одобравање своје показали изазвавши га по том на позорницу. (Тај говор саопштисмо у бр. 149. нашега листа.)

За тим је настала игранка, која потраја до зоре. У побочној гостиони пак беше лепо расположење и том приликом наде многа лепа здравица, сходна данашњим околностима.

Чист добит до 60 фор. намсвили су приређивачи и оправили српској нејачи херцеговачко-босанској.

А што је беседа ова слабије него другдаш посећена била, ваља то приписати данашњим околноотима како на политичком, тако и на друштвено-материјалном пољу.

Овом приликом примећујемо, видевши добру вољу и довољну спрему поменутих певача, да би сад најзгодније било, да се обнови овдашња пређашња „српска певачки дружина", на основу правоваљаних правила својих, као што је и пре постојала. Обнављањем тим можда би се и друге овдашње друштвене прилике вратиле у свој стари колосек.

НОВИЈЕ.

— Енглеска влада купила је под условом да то парламенат одобри за 4 милиона фуната 177.000 акцију сујецког канала, да тиме осигура себи пут у Индију.

У француској народној скупштини доноси Барду хитан предлог, по коме ће се одредити за 1 дек. избори сенатора, за 15 јан. именовање сенатских изборника, за 20 фебр. избори посланика и за 27. фебр. састанак нових комора. „Монитер" говори о енглеском купу акција сујецког канала, па вели, да је то дело веома смеоно, поглавито с тога, што британска влада тиме претпоставља идеју, као да је насљедство турске државе отворено; „Монитер" не држи, да је стање тако црно, као што се у Лондону мисли.

— Султан је примио 15, о. м. аустро-угарског посланика грофа Зичију.

— Војска турска није хтела из Требиња на Гацко да иде, те је дошло до тога да је морала кавалерија и топништво да удари на побуњенике. Војска, вели се, није добила за 20 месеци плате. а биће да и страх од Карадага чини те се ова буни,

---

6. фебруара Фарини и Морели дао. Морели, Фарини и Шкарпети буду затворени.

Морели је први све признао и одао Армата и Лучијана. Кад је Фарина и Фреца признао, буду Армати и Лучијани, на које је полиција пазила ноћу између 24 и 25 пебруара затворени. Лучијани се био сакрио у својој кући.

Истрага и судска расправа тешко је ишла, 52 сведока било је за тужбу а 81 за обрану.

За 22 седнице, колико је требало поротницима да пресуду изреку, био је Лучиани вазда надувен, горд, те га је често морао председник корети. Често су сукривци грдили га свакојаком грдњом, а он је све то презрењем одбијао. У јутру 13. нов. кад је из затвора „Карцера Нуови" пошао, скупио је све своје папире и књиге, међу којима беше и немачких лексисона из који је за време затвора штудирао. Чуварима захвалио је на труду и рекао им: „Данас ме више невидесте, поротници ће ме ослободити, ја идем својој кући, ја вам благодарим, збогом!" Он пође брзо уз степене, а џандарм му мете мачку на руке: „Надајмо се да ће ово последњи пут бити!" додаде Лучијани.

Кад је председник, пошто је свршио свој дугачак резуме заповедио, да оптужене одведу стражару, застане Лучијани, те гордо, бесно погледи публику, као да је хтео својим противницима рећи „Чекајте ме на корзу! Све ћу вас камџијом, тешко вама!" Онда као прави штуцер изађе из дворане.

Кад је дошао у стражару, заиште да говори са официром, који је на стражи и рекао му је: „Молим вас, господин лајтнант, да пазите, да се ништа неизгуби од мојих папира, што сам их у тавници оставио, они ми још могу у будуће од велике користи бити." Официр није му ништа одговорио, а Лучијани ће запитати плашљиво: „Лајтнанту чинили вам се мој положај мрачан." Официр слеже рамени.

Кад су се оптужени натраг у дворану вратили и кад је генерал прекуратор, пошто је прочитао суд поротника предложио, да се Лучијани, Фреза, Морели, Армати и Фарина на вечиту робију на галерама осуде, а Шкартети да добије пет година робије, онда је видио Лучијани на чему је те се више неможе претварати, он побледи као крпа и рече Арматију и Морелију: „Ето вам вашег одавања!" Они одговорише: „ћути! безобразна убицо." А Морели додаде: „И њему ће то исто бити што и нама, томе варалици!"

Шкарпети буде ослобођен и публици се то допало.

Остала петорица апелираше.

— За Штруберга, пишу Покроку, да лако због учињених криминала може у Сибирију доспети.

— Српска влада одбила је нацрт за трговачку конвенцију са Аустро-Угарском, што је ова са заступником српским у Бечу удесила била.

— Из Москве послато је усташима 600 острагуша. Један трговац из Кијева послао је сам сто пушака. Осам лекара иду из Русије на Цетиње.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ЗА ПИСМОНОШЕ

ПОСТИЛИОН

велики забавник за годину 1876.

или

честитка Нове Године

још се може поручити комад по 5 новчића.

Наш „Постилион“ биће као и до јако нов — оригиналан, а писмоноше који се раније пријаве, могу добити наштампан са својим именом. Наручбине ваља одмах слати „српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад.

ИЗИШАО ЈЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

за преступну г. 1876.

Од 8500 примерака штампаних, за сада само 700 ком. „Орла“ стоје код нас још на стовариште. Нове наручбине нека се упућују на Арсу Пајевића у Н. Сад.

Цена је „Орлу“ 50 нов., а ко поручи више од 10 ком. добиће га за 40 нов. комад.

Сада је баш изашао из штампе

ПОЛАЖЕНИК

КАЛЕНДАР ЗА ПРЕСТУПНУ ГОДИНУ

1876.

ЦЕНА ЈЕ КАЛЕНДАРУ САМО 20 НОВЧ.

Ко поручи за растуривање добија процепат 25%.

Може се добити и поручити код „српске народ. задр. штампарије“ у Н. Саду.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ

на херцеговачко-босанску сиротињу и нејач.

ДУНА СЕЧУЈ.

Скупио г. Васа Ћичић и г. Ђорђе Крагујевић учитељ: гг. Јован Ристић 8 н. Миша Увалић 20 н. Јоца Пандуровић 20 н. Урош Бојанић 50 н. Васа Ћичић 50 н. Тима Кадић 50 н. Никола Ковачевић 10 н. Никола Нинић 10 н. Ђука Зарић 5 н. Таца Јовановић 20 н. Паја Пушибрк 10 н. Јоца Николић 11 н. Анта Пушибрк 5 н. Серафим Валкашиновић 20 н. Анта Угљешић 1 ф. Сима Увалић 10 н. Тоша Радановић 8 н. Митар Трумић 10 н. Нисија Пандуровић 20 н. Сава Пандуровић 20 н. Тима Димић мл. 10 н. Милош Пандуровић 20 н. Миша Бошњак 10 н. Лаза Вулетић 10 н. Стева Давидовић 30 н. Васа Нинић 4 н. Ђурица Ратковић 10 н. Тоша Николић 10 н. Живко Тупењарац 10 н. Јован Бугарић 10 н. Тијана Ђукић 10 н. Тоша Увалић 6 н. Самуило Пандуровић 20 н. Младен Шмрчак 10 н. Мита Ковачевић 12 н. Ђура Бебић мл. 10 н. Мита Димић 30 н. Лаза Ковачевић 10 н. Рада Плавшић 20 н. Сава Смрчак 10 н. Јован Шмрчак 10 н. Живко Угљешић 50 н. Нисија Давидовић 20 н. Аца Туцаковић 50 н. Јован Угљешић 25 н. Андрија Тупењарац 20 н. Марко Вукомановић 8 н. Јефта Апарац 10 н. Никола Пандуровић 20 н. Јован Божарић парох 50 н. Ђорђе Крагујевић учитељ 50 н. Свега 10 ф. 32 н.

ВЕЛИКИ ГАЈ.

Скупио г. Илија Субић. ГГ. Лаза Бокшан 1 ф. Сава Савков 50 н. Срета Павков 50 н. Терезка Петровићева 50 н. Катица Тапавица 1 ф. Голуб Максимов 50 н. Евгенија Ћурчићева 1 ф. Жива Павков 1 ф. Јоца Максимов 50 н. Светозар Грујин 30 н. Јован Тодоровић из Зичифалве 1 ф. Франц Тирингер 1 ф. Јелена Чампажевићева 50 н. Илија Субић 2 ф. 70 н. Свега 12 ф.

ПАРАЋ (у Банату.)

Скупио г. Васа Поповић и г. Тодор П. Јовановић. Српска православна црквена општина 5 ф. Васа Поповић 1 ф. Пера Јовановић 1 ф. Тодор П. Јовановић платио поштарину и 50 н. Даница Јовановићева 10 н. Живојин Лазић 1 ф. Мита Лазић 1 ф. Чича Мила Арсић 25 н. Милан Гојковић 50 н. Кузман Гојковић 20 и, Вита Станков 1 ф. Гига Станков 30 н. Ива Станков 20 н. Лазар Удицки парох 40 н. Стеван Сакошанин ћурчија 50 н. Јустин Драганов 50 н. Танасија Мураров 20 н. Ника Пожаров 10 н. Танасија Ангео 10 н. Макса Поповић 25 н. Ника Поповић 20 н. Марија Поповићка 50 н. Тана Весић 50 н. Илија Особин кнез 50 н. Ђорђе Мирков 40 н. Жива Лазаревић 20 н. Стеван Зарић 20 н. Стоја Зарић 10 н. Сима Марков 30 н. Свега 17 ф.

СОМБОР.

Скупио г. Стеван Лалошевић при вечери код Ђуре Кировића. ГГ. Антонија Јанковић 2 ф. Лаза Вркић 5 ф. Мата Поштић 1 ф. Ђока Атанацковић 3 ф. Ева Вујић 1 ф. Др. Јован Вујић 10 ф. Коста Радуловић 5 ф. Кириловић 5 ф. (Свега 32 ф.) Месечне прилоге штампаћемо идућег месеца.

КНЕЗ.

Скупио г. Иса Амицић учитељ. ГГ. Никола Николић парох за авг. септ. окт. и нов, по 5 ф. свега 20 ф. Мита Дуцин 5 ф. Жива Иванов 2 ф. Тома Николић 1 ф. Ђорђе Крачулеско 1 ф. Ћира Иванов 1 ф. Ћира Ракин 1 ф. Тадија Ракин 1 ф. Жива Стевин 50 н. Тима Жикић 1 ф. (Свега 33 ф. 50 н.)

РУМА.

Скупио г. Тома Критовац. По 1 ф. Тома Критовац, Ђура Вес. Гргур, Јован Марковић, Сава Критовац, Урош Иваншевић, Мојсило Ћирић, Ст. В. Иваншевић, Ђорђе Т. Костић, Радован Видаковић, Алекса Живановић, Никола Магарашевић, К. Радојчић, Г. Стајић, Јован Анастасијевић, Младен Грујић. (Свега 15 ф.)

У Новом Саду 13. нов. 1875.

КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

ДОБРОВОЉНИ ПРИЛОЗИ НА СРП. НАР. ПОЗОРИШТЕ.

За месец Јули.

По 1 ф. Гавра Полит, др. Јован Јовановић. Ђока М. Поповић, Арса Пајевић.

По 50 н. Никола Бакић, Милош Димшић.

По 30 н. Ђ. К. Јовановић, Арон Михајловић, Ф. Л. Тителбах, Јован Пачариз, Јован Д. Шилић и Јован Димић. (Свега 6 ф. 80 н.)

За време од 1. јула до краја 1875.

По 6 ф. Таса Недељковић, Нана Натошевић, Софија Максимовић, Ал. Адамовић, Милица Јојкић.

По 3 ф. М. Р. Стојковић, Лаза Вуков, Н. Параскијевић, Ћира М. Попоповић, Јулка Ћире Поповића, Бига генерал, Данило Бига.

Ђорђе Шевић 4 ф.

Јован ћурчић 2 ф. (Свега 57 ф.)

Генерална сума 63 ф. 80 н.

У Новом Саду 14. новембра 1875.

ЂОКА ПОПОВИЋ. КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

РАЧУН

са „беседе с игранком“ што је приредило српско певачко друштво у Н. Саду 13 (25) новембра о. г. у позоришној дворани.

Примање:

Од 90 продатих улазница 90 форинти.

Добровољни прилози, и то: Младен Максимовић 2 фор. Шаца Вујић 1 ф. Корнел Јовановић 1 ф. 25 н. Св. Поповић 50 н., Мил. Татић 30 н., Милан ђомпарић 50 н., С. Д. 2 ф. Ал. Лазаревић 1 ф., Лаза Стојковић 1 ф., Г. Плавшић апот. 50 н. Милан Николић 60 н., Никола Јанковић 60 н., Нана Натошевић 5 ф. 25 н., Јован Јовановић трг. 1 ф., Јован ћурчић 2 ф., Т. Х. 1 ф., ђока М. Поповић 1 ф., Живко Вучетић 1 ф. В. С. Косанић 40 н, Андрија Гргуров 1 ф., Др. Лаза Костић 1 ф., Стева Бошковић из Срп. Бечеја 1 ф., М. Стефановић из Футога 1 ф., Стеван Николић из Кулпина 1 ф., Коста Рајић 1 ф., Антонија ђорђевић 40 н., Глиша Чобанић 1 фор., Мартин Мозер 1 ф. Свега 31 ф. 30 н. — Укупно 121 ф. 30 н.

На осветлење приложише:

Г.Г. Љ. С. 3 фунте свећа и 10 фунти петролеума, Брића Барако 3 фун. свећа и 4 фун. петролеума, Мита Кода 3 фун. свећа и 2 фун. петролеума, Никола Димовић 2 фун. свећа и 4 фунте петролеума, Сава Лакић 3 фунте свећа, Пера Попадић 1 фунту свећа — Дворану и штампу добисмо безплатно.

Издавање:

Музика	40 ф. — н
Огрев сале	5 „ — „
Прање сале	2 „ — „
Полицији биљега	3 „ — „
Износ и унос клупа	5 „ — „
Чувару клупа за две ноћи	1 „ 20 „
Послуга	3 „ 80 „
Ситнице	1 „ 50 „
Свега	61 ф. 50 н.

Чист приход од 59 ф. 80 н. одређен је на херцеговачко-босанску сиротињу и нејач.

У Новоме Саду 14 (26) нов. 1875.

МИЛ. ТАТИЋ. КОРНЕЛ ЈОВАНОВИЋ.

Курз бечке берзе 18. (30.) нов.

% металици	69 45
5% народног зајма	73.40
Државни зајам од 1860 г.	111.75
Акције банчине	923
Кредитне акције	198.50
Лондон	113.50
Угарске разтеретнице	80.75
Темишварске разтеретнице	80.
Ердељске разтеретнице	79.40
Хрватско-славонске разтеретнице	84.50
Сребро	106
Ц. кр. дукати	5.36
Наполеондори	9.09½
	5620

ОГЛАСИ.

ОГЛАС.

У општини илочкој установљено је место општинског лекара, с којим је скопчана плаћа годушњих 500 ф. надаље од сваког похода 40 нов. а од сваког мртвачког листа 20 нов.

Доктори медицине који ово место постићи желе, нека своје писмени искази подкрепљене молбенице наиђаше до 8-(20) декембра о. г. овом поглаварству поднети пожуре се.

Општинско поглаварство, у Илоку 10 (22). новембри 1875.

ТИЧАРИЋ, бележник. ДРЕНКО МАРШО, општ. судац.

САМО У

ПОЛАКОВОЈ

најстаријој и најчувенијој

27 новчића

СВЕОПШТОЈ

ТРГОВИНИ

У БЕЧУ МАРИЈАХИЛФШТРАСЕ 1.

продаје се, као што је познато, под најстрожијим јемством за најбољу каквоћу и правост еспапа — увек што је **најновије**, у великом и на мало.

Вунене материје за одело

најфиније и најмодерније за свако доба године, а у свакој боји, чисто, пругасто, просто и шотски карирано, и то: **листер, рипс, пледматерије, диагонал, фланер, шефис** (чојано одело) — и многе друге сорте.

Платна, свакe врсте асталских чаршава и салвета од **цвилиха и дамаста, градла**, белог или фарбаног, **прозорских завеса, шифона** ¾, па и ⅔ широка; **перкалина, фирста, кретона**, и хиљадама другог сваког еспапа.

Подпуно стовариште **преплетене робе**, и **кравата** (поша) за мушке и за женскиње.

Највеће стовариште **свилених и сомотских пантљика** сваке редом боје и ширине. Вунених и блонд-реслица и чипки, па и прошивене са ђинђувама, и сваке друге робе од ове врсте, и то

СВАКО САМО ПО

27 новчића

Шаљемо тачно наручбине поштом, с наплатом кад се прими, исто тако **мустре и списак еспапски** с наплаћеном поштарином бадава. 9—30

Бечка највећа

27 новчића

ТРГОВИНА

припознате солидне ваљане фирме

БЕРНХАРДА ПОЛАКА

у Бечу, Кертнерштрасе 14.

(преко пута од Вајбург-гасе)

продаје цигло и само под најсавестнијим јемством за најбољу каквоћу и правост робе, непрестано

НАЈНОВИЈЕ

за свако доба године

ВУНЕНЕ МАТЕРИЈЕ ЗА ОДЕЛО

исто тако сваку, каквих год има врста робе, платнене, модске, курентне и преплетене; свилене и кадифене пантљике: чипке и реслице сваке сорте, и хиљадама другога еспапа.

Мустре и списак робе

шаљемо поштом наплаћено бадава.

Наручбине, па и најмање извршују се тачно с наплатом на пошти кад се добију.

Што коме не буде повољно, прима се натраг без замерке. 5—30

ЈАВНА ДРАЖБА.

Манастир Месић, код Вршца, продаје путем јавне дражбе сечу са 200 ланаца своје шуме.

Дражба ће се дана 18 нов. о. г. у манастиру држати.

Услови и модалитети могу се сазнати код потписане управе.

УПРАВА МАНАСТИРА МЕСИЋА.

НА ПОВОЉНО ЗНАЊЕ.

Због врло нагомиланог еспапа на мом стовариштu и врло хрђаве продаје налазимо се побуђени, нашим поштованим муштеријама учтиво јавити, да све

ЗИМСКЕ МУШКЕ И ЖЕНСКЕ ХАЉИНЕ

ЗА ДЕВОЈКЕ И ДЕЦУ

сваке врсте особито мушке и женске хаљине од сомота и другог најфинијег штофа, најукусније постављене; даље женске огртаче најновијег кроја из најфинијег штофа, муфове и у опште све женске и мушке хаљине, које се само замислити дају, по најумеренију цену продајемо.

СА ОСОБИТИМ ПОШТОВАЊЕМ

С. КРАУСМАН

БУДИМ-ПЕШТА
радијал-улица број 57.

НОВИ САД
главна улица Лацковићева кућа, преко пута гвозденог човека.

ФРУШКОГОРСКИ БИЉНИ СОК

ИЗ НАЈИЗВРСНИЈЕГ БИЉА ФРУШКЕ ГОРЕ

састављена од апотекара

АЛЕКСАНДРА КРАЈЧОВИЋА У ВУКОВАРУ

препоручује се свима онима, који болују од сувог кашља, промуклости, слува (шлајма) и прсобоље. Једна боца упутством за употребљавање 1 ф. а. вр.

Дра ШПИЦЕРА ПОМАДА и САПУН ЗА ЧИШЋЕЊЕ ЛИЦА.

Најпоузданије и кроз толико година осведочено средство против пласа, пега и других појава на лицу. Препоручително свима онима што већма, коима је стало до чиста лица. Цена је једне тегле са упутством за употребљавање 50 н. Сапуна 50 н. авр.

Пилуле за чишћење крви

(Blutreinigungs-Pillen).

која су изванредна својства и дејства против многих болести сваком позната, са упутством за употребљавање. Цена 1 ф. 5 нов. авр.

БАЛЗАМ ЗА КОСУ.

Необмањиво и сигурно средство, од кога коса расте, које кад се две ил три недеље дана употребљава, причињава, да коса више неопада, него и на самом месту, које је пре тога ћелаво било, изнова расте неда; да се шкодљиви перут уклеже, и штити косу од проседе. Једна флашица 1 фор. авр. — Главно стовариште у „апотеци код свете троице Алекс. Крајчевића у Буковару. У Новом Саду код Љубе Стефановића. 2—3

За чудо јефтине и фине хаљине за господу

Коме је за куповање

ЈЕФТИНИ ХАЉИНА

МУШКИ И ЖЕНСКИ

може добити код

БЕРНХАРДА ФИШЕРА

У НОВОМ САДУ У ФУТОШКОМ СОКАКУ.

Код њега на стовариштu има:

Капута мушки кожом постављени	32	до 70	фор.
Прости зимски капута	8	„ 40	„
Зимски чакшира са прслуком	5	„ 14	„
Огртача чојани	4	„ 25	„
Огртача сомотски	7	„ 20	„
Сомотски хаљина кожом постављени	16	„ 120	„
Бунда за пут	30	„ 160	„
Муфови	2	„ 40	„
Шлафрока	12	„ 20	„

Особито препоручујем моје „богато снабдевено стовариште зимски хаљина за мушку и женску децу

У Саду у футошком сокаку.

И даме за идућу зиму удешене, ко хоће

ја нађи ћеш код Бернхарда Фишера у Новом

Властник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. народ. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.